A Magyar Jogászegylet igazgató választmányának tagjai:

Elnök: *Csemegi Károly* nyug. curiai tanácselnök,
alelnökök: *Manoilovich Emil* curiai tanácselnök,
Dr. Környey Ede ügyvéd;
titkárok: *Dr. Fayer László* egyetemi rk. tanár,
Dr. Illés Károly ügyvéd, nyug. kir. ügyész;
Dr. Bleuer Samu ügyvéd;
ügyész: *Dr. Kenedi Géza* ügyvéd;
pénztárnok: *Dr. Szivák Imre* ügyvéd;
könyvtárnok: *Dr. Tarnai János* kir. táblai biró;

választmányi tagok: *Dr. Baumgarten Izidor* kir. törvényszéki biró, *Dr. Beck Hugo* curiai biró, *Bodor László* kir. törvénysz. biró (Kolozsvár), *Dr. Concha Győző* egyetemi tanár, *Cserna Vincze* kir. főügyész (Nagyvárad), *Dr. Chorin Ferencz* ügyvéd, orsz. képviselő, *Czorda Bódog* curiai másodelnök, *Dr. Dárday Sándor*, *Daruváry Alajos* nyug. curiai másodelnök, *Dr. Fodor Ármin* törvényszéki biró, *Dr. Gruber Lajos* kir. alügyész, *Dr. Győry Elek* a budapesti ügyvédi kamara elnöke, *Halmágyi Sándor* kir. táblai biró, *Dr. Heil Fausztin* kir. táblai biró, *Dr. Herczegh Mihály* egyetemi tanár, *Hodossy Imre* ügyvéd, orsz. képviselő, *Dr. Hoffmann Pál* nyug. egyetemi tanár, *Dr. Imling Konrád* curiai biró, *Kelemen Mór* curiai biró, *Dr. Kováts Gyula* egyetemi tanár, *Dr. Nagy Dezső* a budapesti ügyvédi kamara titkára, *Dr. Nagy Ferencz* egyetemi tanár, *Dr. Plósz Sándor* államtitkár, *Dr. Reichard Zsigmond* albiró, *Sárkány József* kir. táblai alelnök, *Dr. Schwarz Gusztáv* egyetemi tanár, *Székács Ferencz* kir. curiai biró, *Székely Ferencz* kir. curiai biró, *Dr. Teleszky István* országgyülési képviselő, *Tóth Gáspár* ügyvéd (Selmecz), *Tóth Lőrincz* curiai tanácselnök, *Vargha Ferencz* kir. törvényszéki biró, *Dr. Vécsey Tamás* egyetemi tanár, *Dr. Wlassics Gyula* vallás- és közoktatási miniszter, *Dr. Zsögöd Benő* egyetemi tanár.

* * *

A börtönügyi bizottság elnöke: *Manojlovits Emil*, másodelnöke: *Tóth Lőrincz*, jegyzője: *Dr. Sánta Elemér*. — A magánjogi értekezletek elnöke: *Dr. Plósz Sándor*, másodelnöke: *Dr. Vécsey Tamás*, jegyzője: *Dr. Reichard Zsigmond*. — A büntetőjogi értekezletek elnöke: *Dr. Kelemen Mór*, jegyzője: *Dr. Sánta Elemér*.

A titkári hivatal: Zöldfa-utcza 31. II. em. 9. sz.

MAGYAR JOGÁSZEGYLETI ÉRTEKEZESEK.

107. XI. KÖTET. 7. FÜZET.

A MEGHATALMAZOTT ÁLTAL ELKÖVETETT CSALÁS.

A MAGYAR JOGÁSZEGYLETBEN TARTOTT ÉRTEKEZLETI VITA.

ILLÉS KÁROLY, TÓTH GERŐ, REICHARD ZSIGMOND,
ZSITVAY LEÓ, VISONTAY SOMA BARNA IGNÁCZ, VARGHA FERENCZ,
CSEMEGI KÁROLY.

BUDAPEST.

FRANKLIN-TÁRSULAT KÖNYVNYOMDÁJA.

1895.

Az igazgató választmány **utólag** *határozta el ezen vita kinyomatását és e miatt némely felszólalások csak kivonatosan közölhetők.*

Dr. Illés Károly előadó:

T. értekezlet!

A Btk. 381. §-a két szempontból érdemel különös figyelmet. Először azért, mert a csalásnak ebben meghatározott esetei, az értékre való tekintet nélkül, bűntetté minősülnek, — másodszor azért, mert ezek az esetek hivatalból üldözendők, holott a csalás rendszerint csak a sértett fél indítványára büntethető. Mindkét szempont elég fontos arra, hogy a 381. §. körét lehetőleg tüzetesen körülírjuk; minthogy pedig a judikatura különösen e §. 2. pontja tekintetében nagyon ingadozó: czélszerűnek láttam e pont megvitatását ezen a helyen szőnyegre hozni, — előre is megjegyezvén, hogy az általam felállítandó tételeket a vita során netalán felmerülő erősebb érvekkel szemben, a mennyiben azok meggyőződésemet helyesebb irányban változtatnák meg, szívesen módosítom.

A Btk. 381. §. 2. pontjának magyarázatában abból indulok ki, hogy itt a meghatalmazott oly értelemben veendő, a mint ezt a magánjog elfogadta. E szerint szükséges, hogy a meghatalmazás komoly s mindkét fél részéről őszinte legyen, továbbá, hogy az valamely jogügyletre vonatkozzék.

Az első szempontból kizártnak tekintem e §. köréből azt az esetet, midőn a csaló magát bizonyos ügylet vitelére meghatalmazottul felajánlja, de ezt nem azért teszi, hogy valóban meghatalmazottja legyen a megbizónak, s hogy a szinleg elvállalt ügyletet valóban keresztülvigye, hanem csak azért, hogy ez uton a tévedésbe ejtett megbizótól, előleg vagy provizio czimén bizonyos pénzösszeget csaljon ki, s ezzel azután odább álljon. Itt meghatalmazási viszony tulajdonképpen nem keletkezett, és így a tettes nem volt oly meghatalmazott, a ki «megbizása körében» követte el a csalást. Ez eset véleményem szerint nem meghatalmazási viszonyban elkövetett, hanem közönséges csalás.

A második szempontból nem tartozik ide az oly eset,

midőn a felek közt megvan ugyan az akaretegység, s az egyik részen a megbizás, a másikon ennek elfogadása, de a megbízás tárgya nem valamely megengedett jogügylet, hanem tiltott vagy büntetendő cselekmény. Ilyen eset pl. az, ha valaki mást azzal bíz meg, hogy ez a neki átadott pénzzel vesztegessen meg egy közhivatalnokot a végett, hogy ez a megbízót valamely kedvezményben részesítse. Ez sem meghatalmazási viszony; és így a megbízott nem a 381. §. alá eső, hanem közönséges csalást követ el, ha e megbízásból kifolyólag csalja meg megbízóját.

Feltéve, hogy a meghatalmazási viszony valóban létezik: ekkor a további kérdés az, vajon a meghatalmazott csak megbízója irányában, vagy 3-ik személylyel szemben is elkövetheti-e? a 381. §. 2. pontja alá eső csalást?

E tekintetben abból indulok ki, hogy a 381. §. 2. pontja a felsorolt személyek (közhivatalnok, ügyvéd, meghatalmazott, ügyvivő és magánhivatalnok) közt nem tesz különbséget, és így a mi e pont szerint a közhivatalnokról áll: ugyanaz áll a magánhivatalnokról és meghatalmazottról is. E feltevést erősíti a 2. pontnak a közhivatalnokra s a magánmegbizottakra vonatkozó, egymásnak teljesen megfelelő parallel intézkedése is. E szerint a közhivatalnok akkor esik a 2. pont alá, ha a csalást «hivatala körében», a magánmegbizott pedig akkor, ha azt «megbizása körében» követte el.

A «hivatala» és «megbizása» körében egyértelmű megjelölések. Minthogy pedig a közhivatalnokra nézve alig lehet kétséges, hogy a hivatala körében, bárkivel szemben elkövetett csalása a 381. §. alá esik: következetesen ezt kell állítanunk az ügyvédről, meghatalmazottról, ügyvivőről és magánhivatalnokról is, a ki «megbizása körében» valakit megcsal.

Ennek alapja az, hogy a ki nem saját ügyében, tehát nem mint közvetlenül érdekelt személy, hanem másnak nevében és érdekében köt jogügyletet: már ennélfogva nagyobb bizalmat kelt fel maga iránt, mint más. A közönség tehát jobban megbízik az ily egyénben, s kevésbbé óvatos vele szemben és így nagyobb a veszély az iránt, hogy megcsalatik. E nagyobb veszély különösen a közhivatalnokkal szemben forog fenn, de a magánmegbizottal való érintkezésben is jelentkezik. A törvény

rácziója tehát odavezet, hogy mind e személyek a 381. §. 2. pontja alapján büntetendők, ha megbízásuk körében, habár 3. személylyel szemben követik el a csalást.

Ezek folytán a következő tételeket állítom fel:

1. A 381. §. 2. pontjának alkalmazásánál a magánjogi értelemben vett meghatalmazás irányadó.

2. A mennyiben a csaló már eredetileg nem akart meghatalmazási viszonyba lépni, hanem ez iránt csak tévedésbe ejtette azt, a kitől a megbizást színleg elvállalta: ez esetben a csalás nem esik a 381. §. 2. pontja alá.*

3. A tiltott czélra adott megbizás, minthogy nem vonatkozik jogügyletre, nem hoz létre oly meghatalmazást, a melyből kifolyólag a csalás e pont alá vonható volna.

4. A meghatalmazott, mint ilyen által elkövetett csalás nem csak a megbízóval, hanem 3. személyekkel szemben is a 381. §. bűntettét állapítja meg.

Tóth Gerő: Hangsúlyozza az előadó által fölvetett kérdések kényességét és nehézségét. Rámutat a minősítés ingadozására, az akarategységnek, mint döntő kritériumnak elfogadása esetén. Szerinte nem szükséges magánjogi értelemben vett érvényes meghatalmazás; elég ha a megbízó komolyan akarja a megbízást adni, a megbízott pedig úgy viseli magát, hogy magaviselete által megbízóban azt a hitet gerjeszti, hogy a megbízást komolyan veszi. Az ügyvédre vonatkozólag azon véleményben van, hogy nem lehet helyes az előadó álláspontja, mert a szerint más szempont alá esik az ügyvéd csalása egy harmadikkal szemben, mint megbizójának csalása e harmadikkal szemben. A magánhivatalnok, föltéve, hogy egy társaságnak, szóval több embernek a megbízottja, a harmadik személyek irányában elkövetett csalása e pont alá esik. Utal végül a praxisában előfordult több esetre, hol a Curia az előadóval ellentétes álláspontról fogta fel a meghatalmazottat.

Reichard Zsigmond: Figyelmeztet arra, hogy a magánjogi fogalmak átvitele a büntetőjog területére, szigorúan mindig nagy óvatossággal kell hogy történjék. A büntetőjog a saját czéljának megfelelőleg fogja fel a fogalmakat s ad nekik meg-

* Az előadó e pontot a vita végén elejtette.

felelő tartalmat. Pl. a büntetőjog maga számára konstruálja a birtok, a tulajdon stb. s így a meghatalmazási viszony fogalmát is. Egész joggal lehet tehát beszélni büntetőjogi meghatalmazottról.

Zsitvay Leo: Figyelmeztet arra, hogy a vita súlypontja tulajdonkép ott fekszik, hogy a meghatalmazottaknak megbízási körén kivül eső harmadik személy elleni csalása is e pont alá vonható-e, vagy nem. Nem hiszi, hogy a 381. §. 2. pontjában említett összes egyének mind a közhivatalnokkal egyenlő szempont alá esnének. Az ügyvédet még lehet bizalmi állásban levőnek felfogni, de a meghatalmazott külső megjelenésében nem különbözik más egyéntől. A nélkül, hogy véleményt mondana, fölveti a kérdést, nem szükséges-e az, hogy a meghatalmazott és ügyvivő bizonyos állandósággal jelentkezzék a közönség előtt.

Visontai Soma: Teljesen osztja Reichard felfogását, hogy nálunk is az az irány dominál, hogy a büntetőjog a saját számára operál egyes fogalmakkal. Ha pl. hamis tanuzásról vagy esküről van szó, a büntető bíró maga dönti el, hogy lényeges-e ez a körülmény.

A mi a harmadik személyt illeti, azt hiszi, hogy a 381. §-nak legjobb magyarázata a 379. §. judikaturája, mely a csalást tisztán lélektani alapokra fektette, mely vizsgálat tárgyává teszi a megcsalt egyén intelligencziáját, hogy rá a ravasz fondorlat minő hatást gyakorolt.

Maga a büntetés rendkívül szigorú volta mutatja, hogy a harmadik személyek irányábani csalás nem vonható ide: a törvény e szigorral a bizalommal való visszaélést akarja büntetni; de harmadik személyeknél a priori még nincs bizalom, azt még fel kell ébreszteni. Támogatja az értelmezést még az is, hogy pl. a közhivatalnoknak harmadik személyekkel szemben elkövetett bűncselekményei ellen a törvény a hivatali bűntettek kategoriáinak felállítása által védekezik. A meghatalmazottnál annyival inkább áll ez értelmezés, mert hisz ott a meghatalmazásról más aligha értesül; külsőleg a meghatalmazott föl nem ismerhető.

Barna Ignácz: A dolog érdemére világot vet a 342. s 357. §. viszonya.

A veszélyesség, mely a szigorúbb büntetést involválja, nézete szerint abban van, hogy a 381. §. 2. pontja szerint oly személyek követik el a csalást, kik azon cselekmény körül, mely által elkövetik a csalást, mint a cselekmény által nem érdekelt személyek szerepelnek; ezáltal keltik föl a nagyobb bizalmat s ezáltal könnyebben eszközölhetik a psychikai behatást.

Egész szigorúsággal nem lehet megkövetelni a magánjogi értelemben vett megbizás fenforgását; de azért a megbizásnak kell jogi relevancziával birnia.

Vargha Ferencz törvényszéki biró:

T. Értekezlet!

A meghatalmazott által elkövetett csalásnál szerintem a vitás kérdés súlypontja az, hogy a Btk. 381. §. 2. pontjában meghatározott súlyosabb minősítés alkalmazható-e akkor is, *midőn a csaló a megbízót a meghatalmazás megkötésénél is tévedésbe ejti.* Illés Károly úr az értekezlet első ülésén azon véleményben volt, hogy miután a meghatalmazás magánjogi érvényességéhez komoly akarat szükséges; miután a fölvetett esetben a csaló csalni akart s így jogügylet kötésére irányuló akarata nem volt, ezekből következik, hogy ilyen esetekben csak közönséges csalás (379. §.) forog fenn; s a súlyosabb minősítés (381. §. 2. p.) nem vehető fel.

Szerintem valamely jogi kérdés megoldásánál soha sem szabad szem elől téveszteni azt, hogy az itélő biró a kérdést mily jogi szempontból tárgyalja: ehhez képest az idegen jogvidék területéről vett fogalmak megbírálásánál csak azokat a szempontokat kell és szabad szemünk előtt tartani, a mely szempontok vizsgálatára szükségünk van ahhoz, hogy a konkrét kérdést helyesen megoldhassuk. Ehhez képest a 381. §. 2. p. szempontjából a büntetőbiró csak azt vizsgálja, hogy a meghatalmazás *formálisan* mint meghatalmazás jelentkezik-e; s ha igen, a súlyosabb minősítést alkalmazza, de nem tárgyalja azokat a magánjogi ismérveket, melyek a jogügylet érvényességéhez szükségesek; mert ezek méltatására akkor van szükség, ha a meghatalmazásból mint jogviszonyból a civilis biró magánjogi következményeket akar levonni. A mint hogy nem foglalkozik valamely magánjogi viszonynak oly ismérveivel a büntető biró, melyek az ő büntetőjogi következtetéseihez nem tartoznak, ép úgy — megfordítva — a polgári biró sem tárgyalja a büntetőjogviszonynak sok olyan büntetőjogilag lényeges ismérvét, a melyekre a polgárjogi itélet meghozatalánál szüksége nincsen. Így, ha a civilis biró tiltott cselekményből származó

vitás jogviszonyt tesz itélete tárgyává, pl. ha a kereseti követelés emberölésből származó kártérítési kötelezettségre van irányozva, megelégszik a polgárjogi causalitással, megelégszik annak bizonyításával, hogy a halált alperes okozta; a nélkül, hogy belemenne azon büntetőjogilag szerfelett, sőt egyedüli lényeges kérdés taglalásába, hogy az ölés praemeditatióra, határozott szándékra, erős felindulásra, vagy a culpára vezetendő-e vissza.

Mindezekből következik a felállított tétel helyessége, hogy t. i. a 381. §. 2. pontjának eseteiben teljesen elegendő *a meghatalmazási viszonynak formális megjelenése,* mert csak erre van a büntető birónak szüksége, de nem kivántatik meg a meghatalmazásnak magánjogi érvényessége.

Ezen tétel helyessége mellett szól a legis ratio is. Tény, hogy a meghatalmazott által elkövetett csalás azért büntettetik súlyosabban, mert a megbízó egyrészt nagyobb bizalommal van a megbízott iránt; másrészt ettől fokozottabb érdekvédelmet követel. Már most azt kérdezem, hogy ez a legis ratio szenved-e valamelyes változást akkor, ha a meghatalmazott nem a meghatalmazás érvényes megkötése után határozta el magát a csalásra; hanem már akkor dolosusan járt el, midőn a meghatalmazást elfogadta. Kétségtelenül mindkét esetben egyforma a bizalom s érdekvédelem; egyforma a legis ratio, következéskép mindkét esetben egyforma itélet hozandó.

Ehhez járul az a körülmény, hogy az ellenkező felfogás halomra döntené a büntetőjognak a bűnös akaratra vonatkozó összes megállapitásait.

Ugyanis: bűnös akarat nélkül a Btk. 75. §-a szerint nincs sem bűntett, sem vétség. A Btk. különös részéből pedig az a következetes, sehol kivétel alá nem eső tétel tünik ki, hogy minél intensivebb a dolus, annál súlyosabb a bűntett: sőt vannak cselekmények, melyeknél a criminalitás csupán több bűnös akaratnak összetalálkozásában áll; ilyen cselekmény a felségsértés elkövetésére létrejött szövetség, midőn ahhoz előkészületi cselekmény nem járul (130. §.), itt a complotban, a több bűnös akaratnak szövetségében van a criminalitás.

A gyilkosságnál a minősítő körülmény egyedül a dolus intenzivitásában van; s ha az ember élete elleni merényleteken

végig tekintünk, azt találjuk, hogy egyedül a *szándék különböző* tartalma a döntő a különféle súlyosságú bűncselekmények sorozatában (279., 281., 290. §.). De így van ez az egész vonalon; így van pl. az intellectuális közokírathamisításnál is, a hol a tettes bűntett miatt büntettetik, ha a cselekményt jogtalan haszon szerzése végett követi el.

Tekintetbe véve a kodexnek ezen rendszerét, ha azt mondanók, hogy a meghatalmazotti csalás csak akkor vonható a 381. §. 2. p. alá, ha a meghatalmazási viszony érvényes, ellenkezőleg nem: akkor míg egyrészt ellentétbe jönnénk a kodex egész rendszerével, másrészt a bűnösebb embert, szemben a kevésbbé bűnössel, kedvezményben részesítenők; mert hiszen elvitázhatatlanul tény, hogy az, a ki nemcsak a 379. §-ban meghatározott tényálladékot valósította meg dolosusan, hanem már akkor is dolosusan járt el, midőn a megbízót fondorlatosan a meghatalmazásba belekergette: intenzivebb szándékkal járt el, mint az, a ki jogszerűleg járt el a meghatalmazás vételekor és csalási czélzata csak a meghatalmazási viszony jogérvényes megkötése után keletkezett.

De hogy helyes az a tétel, mely szerint *a büntető-biró előtt valahányszor a tényálladékban valamely civilis jogügylet szerepel, közömbös a jogügylet materialis érvényessége:* a kodex különös részéből is kétségtelenül kimutatható; ugyanis: A Btk. 336. §. 7. p. szerint mindig bűntettet képez a lopás, ha azt a szolgálatban álló személy a szolgálatadó kárára követi el; az 1876: XIII. t.-cz. 13. §-a szerint a szolgálati szerződés az ott meghatározott esetben érvénytelen; következéskép ha a jogügylet érvénytelensége a büntetőjogi tényálladékra döntő befolyást gyakorolna, akkor cseléd-lopást nem s csakis a lopott dolog értéke szerint minősülő lopást lehetne megállapítani, ha a cselédszerződés érvénytelen.

A Btk. 359. §-a értelmében sikkasztásnak tekintendő bűncselekményt követ el a zár alá vett dolog tulajdonosa, ha a nála hagyott vagy a reábízott ezen dologra nézve a Btk. 355. §-ában megjelölt cselekmények valamelyikét elköveti. Az 1881: LX. t.-cz. 223. és 237. §-a szerint biztosítási végrehajtásnak s zárlatnak van helye a törvényben meghatározott feltételek mellett a kereset beadásával egyidejűleg (223. §.), vagy a per

megindítása előtt vagy a per folyama alatt is; ha már most alperes a lefoglalt dolgokkal a Btk. 355. §-ában meghatározott módon rendelkezik, a Btk. 359. §-a értelmében büntetendő a nélkül, hogy a criminalitásra a polgári per jogerős elintézése s az elintézés mikéntje befolyással lenne. Miután a lefoglalt dolgok elidegenítése után megindított büntető per gyorsabb menetű a civilis pernél, megtörténhetik, hogy alperes már akkor elitéltetik, midőn még a polgári per folyamatban van; s az is megtörténhetik, hogy a polgári biróság felperest elutasítja keresetével a jogalap érvénytelensége okából. Vajjon a consummált sikkasztás s az arra következő elitélés után akadna-e biró, a melyik pro reo a perujítást elrendelné. Bizonyára nem, mert a criminalitásra a jogügylet magánjogi érvénytelensége befolyással nincs.

A Btk. 361. §-a szerint a ki idegen vagyon *kezelésével, gondozásával* vagy *felügyeletével* van megbízva és ezen minőségében annak, kinek érdekeit előmozdítani kötelessége, tudva és akarva vagyoni kárt okoz: a hűtelen kezelés vétségét követi el. A törvény szövegéből kitünik, hogy ezen vétség activ alanya a sértettel szerződéses viszonyban áll. Már most, ha a magánjogilag érvénytelen jogügylet a büntetőjogi tényálladék központját nem képezhetné, akkor ha a szerződés valamely okból érvénytelennek volna deklarálható polgári per útján, a vádlott azon ügydöntő kifogással élhetne, hogy nem lévén az idegen vagyon kezelésével *magánjogilag érvényes szerződéssel megbízva:* büntetendő hűtelen kezelés nem is állapítható meg ellene. Hasonlóképen állana a dolog a Btk. 362. §. esetében, ha a hűtelen kezelés vétségét elkövető gyám, gondnok, zár-, tömeg- vagy alapítványi gondnok a gyám, végrehajtási, vagy csődtörvény valamely rendelkezésének megsértésével lett kirendelve. A Btk. 382. §-ában meghatározott biztosítási csalásnak lényeges ismérve: a tűzbiztosítási szerződés létezése. *Illés Károly* szerint a kisérlet a biztosítási igény bejelentésével kezdődik, már most ha a biztosított házát felgyújtja, s annak megtörténtével kárát a társulatnál bejelenti, kétségtelen, hogy a kisérletet elkövette. Ha a társulat meggyőződvén a gyujtogatásról, feljelenti a vádlottat, vajjon ez élhet-e hatályosan azzal a kifogással, hogy a társulat ellen inditandó per esetében a polgári

biróság a biztosítási *szerződést érvénytelennek deklarálná, mert pl. a keresk. törvény 470. §. 3. pontja szerint a rossz-hiszemű túlbiztosítás érvénytelen.* Bizonyára nem; mert a büntető törvény nem a magánjogi viszony érvényességét védi, s nem arra nézve szolgáltat garancziát, hogy az érvénytelen ügylet ne érvényesüljön, hanem a biztosító társulatot a Btk. 382. §-a által büntetendőnek felismert cselekmény ellen védi. Mindezek az esetek azt bizonyítják, hogy ha a bűncselekménynek valamely civilis jogviszony képezi a góczpontját, ennek a viszonynak magánjogi érvénytelensége közömbös, kivéve, ha a büntetőtörvény világosan az ellenkezőjét nem rendeli, a mint ezt a kettős házasság bűntetténél teszi; itt a 251. §. rendelkezésénél fogva az *«érvényes házasság»* a bűntett conditio sine qua nonja.

Miután azonban a 381. §. 2. p. esetében a törvény a meghatalmazás érvényességét ép úgy nem kivánja meg, mint nem teszi azt a többi felsorolt esetekben sem; miután kettős házasságnál maga az érvényes házasság, a jogügylet: a bűncselekmény tárgya; a 381. §. 2. p. esetében pedig a minősítés jogalapja a nagyobb bizalom s fokozottabb érdekvédelem, ennél fogva a 381. §. 2. pontját kell alkalmazni, akár érvényes magánjogilag a meghatalmazási szerződés, akár nem. *(Élénk éljenzés és helyeslés.)*

Csemegi Károly:

T. Értekezlet!

Barátaim felszólítottak, hogy a vitában én is részt vegyek. Megvallom őszintén, hogy a kivánat meglepett. Kit érdekelne egy már a tudománynyal leszámolt, a gyakorlat köréből kiesett, úgyszólván divatból kijött ember véleménye. *(Általános élénk éljenzés.)*

De mint mindig, úgy most is kötelességemnek tartottam a kivánatnak engedni. A ki a büntető-törvénykönyv tervezetét és indokolását elkészítettem, és ki a judikaturát ha nem is vezettem, de igen sok nagy kérdésben az elvi megállapításokra befolyással és közvetlen hatással bírtam: ezen a jogczímen még ma is némileg jogosítva — barátaim felszólítása folytán kötelezve érzem magam, hogy e helyen, ezen kérdéshez is hozzászóljak. *(Éljenzés.)*

Mindenekelőtt megjegyzem, hogy én a konklusiót illetőleg a t. előttem szóló *Vargha Ferencz* úr véleményét osztom, habár érvei tekintetében ellenkező álásponton vagyok.

A *meghatalmazás* ugyanis vagy egy puszta szó, vagy pedig egy jogi tartalommal biró fogalomnak külső megjelölése. Nekünk jogászoknak a meghatalmazás egy jogviszonyt — tehát jogi fogalmat jelent, mely ennélfogva nem lehet minden pillanatban — esetleg a közvetlenül fenforgó czélhoz, óhajhoz vagy érdekhez képest változtatható; hanem annak egy a jogban már eleve ismert, kellőleg körvonalozott és elhatárolt eszmét kell kifejeznie. A jogbiztonság feláldozása nélkül nem is lehetne megengedni, hogy valaki jogának vagy kötelezettségének léte vagy nem léte, s különösen a büntetőjogban, valamely bűntett létrejötte vagy hiánya, s ennélfogva valakinek bűnös vagy büntetlen volta jogosan — a törvény engedélyével — attól tétessék függővé, hogy a biró, az ő subjektiv nézete szerint az egyik esetben és bizonyos vádlottal szemben, a meghatalmazás fogalmát így, a másik esetben pedig és egy másik vádlottal

szemben amúgy konstruálja. Van a kriminális jogban is számos, a büntető-törvénykönyvek által ki nem töltött *nyilt tér,* melyeket előforduló esetekben a tudomány — illetőleg a tudományt érvényesítő biró van hivatva kitölteni; de ide nem tartoznak azon intézmények és fogalmak, melyek a jog bármely spherájában tüzetesen szemügyre vétetvén, a tudományban és onnan a törvényekben, valójuk és tartalmuk szerint tüzetes megállapítást és ennek megfelelő technikai megjelölést nyertek.

Én tehát az előttem szólott igen tisztelt tagtárs úr azon véleményét, mely a meghatalmazási viszony fennállásának vagy fenn nem állásának *anyagi jogi* feltételeit, a büntetőjogban elkülöníti ezen intézmény magánjogi feltételeitől, s az illető institutumot annak a polgári jogban meghatározott fogalmától: egyátalán nem oszthatom; ebben tőle lényegesen és elvileg eltérek. Egyébiránt előadásom fonalán — e kérdéssel még különben is foglalkozni kelletvén: most áttérek *Illés Károly* nagytudományú barátomnak a mult alkalommal tartott előadására.

Illés Károly úr megállapításának alaptételeül állította fel: *hogy a meghatalmazás komoly, mindkét fél részéről őszinte legyen, s hogy az valamely jogügyletre vonatkozzék.* Nem lehet kétség a felett, hogy *ez mint elv, mint szabály,* általánosságban helyes és kifogásolhatlan, de meg is felel hazai jogunknak és a communis opinionak. A meghatalmazás — jogi értelemben megbízást, a meghatalmazási viszony tehát a megbízás adását egyrészről, és annak elfogadását másrészről foglalja magában. E szó: «*meghatalmazás*», nekünk jogászoknak: műszó, — *terminus technikus* — mely a fentebb kiemelt eszmét fejezi ki. Tartozik pedig a meghatalmazási viszony, a *jogügyletek,* — a *szerződések* csoportjába s az által jön létre, hogy az egyik fél — *jogi hatályt czélzó* (tehát komoly) akaratát a másik féllel közli, ez pedig a vele közlött akaratnyilvánítást, a közlemény *valódi tartalma szerint elfogadja.* «Auch die Vollmacht ist ein *Rechtsgeschäft* — mondja Windscheid: Pandecten I. 69. §-ában — und doch wird durch die Vollmacht eine Veränderung in der Rechtswelt nicht unmittelbar hervorgebracht, sondern *es wird durch sie nur eine Thatsache mit einer rechtergänzenden Kraft begabt,* deren sie an und für sich entbehrt.»

A kiemelt viszonos akaratnyilvánítások folytán — feltéve, hogy beltartalmuk prohibitiv törvénybe nem ütközik, s egyéb a törvényben követelt feltételek (mint teljeskorúság stb.) fenforognak: *az akarat képviselete jön létre;* mert méltóztassanak a meghatalmazásra vonatkozólag fennálló controversiák bármelyikéhez csatlakozni — maga ezen viszony természetes elemeire felbontva, mindig és kivétel nélkül azon valóságot tünteti elő, hogy ez által képesíttetik valaki — a meghatalmazott — a meghatalmazót kötelező joghatályú cselekményt foganatosítani, tehát ennek akaratából helyette cselekedni.

Itt vagyunk tehát a *consensus*-nak látszólag teljesen sima és nagyon egyszerű, — de valódilag rendkívül szaggatott, hasadékos és bozótos területén. A szerződést — illetőleg az ebből származó jogot és kötelezettséget már régibb hazai törvényeink is a felek kölcsönös egyetértéséből, a *consensus*-ból származtatták. Már az 1492. évi XXXVIII. t.-cz. 1. §-a kimondta:

«In obligationibus vero talis modus servetur, secundum quid se quisquis obligavit, facta ultima evocatione actor in primis octavis judicium et justitiam recipiat.»

Az 1723. évi XXXI. t.-cz. 8. §-ában pedig ez mondatik:

«Tenori obligatorialium semet et actores et judices accomodare terebuntur.»

Törvényeink e rendelkezése összhangzásban volt a római jognak, valamint más országok ide vonatkozó törvényeinek rendelkezéseivel; a nehézség csupán az, hogy — a mint ezt a tisztelt értekezlet tagjai tudják — azon hosszú idő óta, a mióta törvényhozásunk a szorosabb értelemben vett magánjognak csupán egyes rendelkezései törvénynyé emelésére szorítkozik — az élet nemcsak hogy nem szünetelt, hanem számtalan változatos alakulatokat hozva a felszínre, ezek, a törvénynek csakis egyszerű viszonyokat feltételező kerete alá nem férnek, s igazságos megitélésük és elintézésük, a jognak a törvényen kívüli keresését és megállapítását teszik elkerülhetetlenné. Nem lehet tagadni, hogy a jogfejlődés tárgyát képező kérdésekre vonatkozólag nagyon is elmaradtunk a nyugati civilisatio szellemi küzdelmeitől s kivívott nagy sikereitől. Azzal a nehány leginkább casuistikus törvénynyel, melyeket törvénykönyvünk a

szerződésekre vonatkozólag tartalmaz — az idézetteken kívül az 1536: LIX., 1542: XL., 1552: XVII., 1687: XIII., 1715: LIII. t.-czikkek — s azon tanokkal, melyek erre nézve régibb — habár kitünő jogtanáraink műveiben foglaltatvák, ma távolról sem érhetjük be. A mi régibb tudósaink a mai — tényleg létező, égető kérdésekről sejtelemmel sem bírtak, a mint egyáltalán a *kötelmi jog* — multunk ismert viszonyainál fogva — sokkal tovább maradt az elhanyagolt s csaknem teljesen mellőzött materiák között, mint más országokban.

Ezen helyzet nagy és terhes kötelességeket ró a magyar jogtudomány művelőire — és bármennyire berzenkedjenek is némelyek, a berzenkedés hasztalan; mert az életet nem lehet megakasztani; sem pedig az életnek naponta előálló új és új követeléseit visszautasítani. A legkevésbbé lehet pedig ezen új — vagy újabban felismert nagyfontosságú és nagy horderejű jogalakulatokat az egész más viszonyokra és feltételekre számított régi törvények procrustes-ágyába beszorítani. Meg kell tehát tennünk a fáradságos utat a tudomány forrásához, fel kell keresnünk, megtanulnunk, megbirálnunk mindazt, a mit a jogéletünket oly nagy mértékben érdeklő kérdésekre nézve a tudósok felismertek, tisztáztak, megkülönböztettek, viszonyították, megállapították, vagy megdöntötték; fel kell keresnünk és jogászatunk köztulajdonává tennünk mindazt, a mi a nálunk is fenforgókkal azonos kérdésekben helyesen megoldatott, vagy a mi által a tudomány a helyes megoldást előkészítette.

Tudom én azt jól, hogy ezen termen kívül sokan fognak csodálkozni azon, — hogy mi a «consensus» értelmét is — a mi iránt hazánkban oly mély és biztos volt a megnyugvás — a vitás kérdések közé sorozzuk. Pedig épen ennek vitás volta képezi indokát annak, hogy én, tudós barátom Illés Károly multkori megállapítására, csakis *az akaratnak*, mint tényezőnek, messzebbről inducált elemzése után vagyok képes öntudatos, érthető, igazolt — s mint remélni merem — kielégítő feleletet adni.

Hogy ezt megtehessem, egy kis kitérésre vagyok kénytelen szíves türelmüket igénybe venni.

Illés barátunk fentebb kiemelt helyes tételéből levonja

azon *logikailag* correct következtetést: hogy azon egyén cselekményében, ki csak színleg vállalta el a meghatalmazást, de valódilag és bensőleg csakis csalni akart, nem nyilvánult a valódi — a belső akarat; ekként tehát nem jöhetett létre *akarat-egyezmény;* nincs tehát szerződés, nincs meghatalmazás.

Ennek ellenében legfelső biróságunk kitünő tagja *Tóth Gerő* barátom azt a tételt állítja föl: «*Elég, ha a megbízó komolyan akarja a megbízást adni, a megbízott pedig úgy viseli magát, hogy magaviselete által a megbízóban azt a hitet gerjeszti, hogy a megbízást komolyan veszi.*»

T. barátomnak véleménye oda megy ki, hogyha külső cselekedetekben vagy külső nyilatkozatokban nyilvánul az akarat, a mely külső nyilvánulás eltekintve a belső akarattól, megegyez a kinálónak vagy igérőnek akaratával: ez esetben — a mint ő megszorítólag formulázza — *kriminalis szempontból* a megbízási viszony létrejöttnek tekintendő.

A két kitünő jogász ellentétes véleményében, mint látni méltóztatnak, az akarat jogi hatását illető controversiának két egymással ellenkező tétele jut kifejezésre. Nevezetesen Tóth Gerő tagtársunk megoldása a literaturában meghonosított formulázás szerint így hangzanék: Ha a meghatalmazás elvállalására felszólított egyén szavaiból, vagy a mi ezzel egyértelmű, konkludens cselekményeiből — a felszólítónak — *bona fide* azt a következtetést kell vonni, hogy amaz az ő ajánlatát elfogadja, hogy tehát a felszólító *akaratnyilvánítása* (az akaratról nincs szó) megegyezett a felszólítottnak *akaratnyilvánításával:* ez esetben azon körülmény, hogy a felszólított *belsőleg mást gondolt* és akart mit a mint mondott: a meghatalmazási viszonynak joghatályos létrejöttét nem akadályozza. E megoldás szerint tehát a kérdéses egyén törvényileg meghatalmazási jogviszonyban levőnek elfogadandó.

Elfogadom én is; csupán azt teszem már most hozzá, hogy a szerződés fennállása végett nem szükséges és nem is lehet a kriminalis joghoz folyamodnunk, a hol erre vonatkozó szabályt nem is találhatunk. Ezen kérdés merőben magánjogi, a büntetőjogra nézve — úgynevezett præjudicialis kérdés, melynek megitélésére és elintézésére — a mint ezt később

bővebben lesz szerencsém kifejteni — a polgári jogban, illetőleg a polgári jogtudományban kell keresnünk a megfelelő jogszabályt.

Az én mélyen tisztelt barátom, a kit most kiváló örömömre a tudományos gyülekezet elnöki székében tisztelhetni van szerencsém (szónok Kelemen elnökhöz fordul) s a ki én mellettem és én velem annyi éveken át oly sok nagy és nehéz kérdésnek közvetlen gyakorlati hatályú megoldásában nagy tudományával és fáradhatatlan buzgalommal, páratlan lelkiismeretességgel közreműködött, emlékezni fog, hogy néhány évvel ezelőtt tanácsunk valamennyi tagjának jelenlétében, — a kiknek mindegyikét a magasabb kiképezés iránti törekvés, a legszivélyesebb viszonyban egyesített velem — *Goldtammer* Archiv-jának egyik füzetét olvastuk fel, a mely körülbelől a következő esetet tartalmazta: Egy magánzó — nevezzük X. Y-nak, folyó számlai viszonyban állt egy bankkal, a melynél követelése — mondjuk, 1500 márkát tett ki. Szüksége lévén pénzére, ír a banknak, hogy követelését folyósítsa, s a pénzt megszabott idő alatt tartózkodási helyére küldje. A bank hibásan számolván össze az aktivát és passzivát, *a hitelező követelésének törlesztéseül 3500 márkát* küldött neki, X. Y. átveszi a törlesztésül küldött 3500 márkát, s ámbár tudja, hogy többet vett át, mint a mennyi őt jogosan megilleti, az egész összeget magáévá teszi. Később a bank rájövén a tévedésre, visszaköveteli a 2000 márkát; de X. Y. megtagadja a visszaadást. A bank ennek következtében sikkasztás miatt feljelentést tesz ellene s az államügyészség büntetendő cselekményt látván fenforogni, vádat emel, melynek folytán megindíttatván a bűnvádi eljárás: az elsőfokú biróság — nem látván a cselekményben büntetendő cselekmény tényálladékát, vádlottat felmentette. A Reichsgericht, a melyhez az ügy az államügyészség által — a törvény nem helyes alkalmazása miatt revisio czéljából felebbeztetett: nem semmisítette meg az alsóbb fokú biróság elutasító itéletét, indokul hozván fel: hogy a bank a 3500 márkát, mint vádlottnak járó összeget nyiltan ennek rendelkezésére és *tulajdonul* küldötte el; hogy vádlott azt, a bank kifejezett akarata szerint, mint tulajdont vette át. Az átadó és az átvevő kifejezett akarata tehát az egész ügyletre

vonatkozólag összhangzásban volt. E szerint azon eset, hogy vádlott tudva más ingó dolgát — mint azon másnak tulajdonát vette legyen át, és sajátította légyen el, ki van zárva.

Sikkasztásról tehát — a Reichsgericht megállapítása szerint — nem lehet szó. *Fuchs* megtámadta e határozatot — hivatkozván a *tévedésre,* mely a valódi akarat létezésének lehetőségét kizárja, — vagyis a benső akaratnak meg nem egyezésére azzal, a mit a bank külsőleg nyilvánított: szerinte e dissensus semmissé teszi a bank cselekményét; de minthogy X. Y. tudta a tévedést: a semmis átadás következtében foganatosított tulajdonná-tétel — Fuchs véleménye szerint — megállapítja a sikkasztást. A Reichsgericht mindazonáltal megmaradt továbbra is álláspontja mellett, s hasonló természetű kérdésekben a fentebbi elv szerint itél. Természetes, hogy itt csak a büntető hatásról van szó: a *condictio indebiti* ezzel nincs eldöntve.

Nekem volt alkalmam egy ízben, a budapesti királyi tábla néhai nagyérdemű elnökével, *Vajkay Károlylyal «Az egység és többség»* kérdésében folytatott vitánk közben hivatkozni Zittelmannak *Irrtum im Rechtsgeschäfte* czímű nagybecsű munkájára. A Reichsgericht most kiemelt határozata teljesen megegyez azzal, a mit ezen író munkája 345—346-ik lapjain írt:

«A *tévedés a motivumban* (azon hitben, hogy a bank tartozása 3500 márkát tesz ki) — ezek Zittelmann szavai — nem teszi semmissé a jogügyletet; ellenkezőleg, a jogügyletnek jogi hatálya beáll; de bizonyos körülmények között a motivumban való tévedés ezen most említett joghatály mellett előálló másik joghatály bekövetkezésének tényálladéki elemévé válik.»

E második joghatály — mint Zittelmann egyenesen megjelöli — *«a megtámadási jog* — Anfechtungsrecht — *a condictio indebiti, doli etc.»*

A felhozott külföldi példa gyakorlati érvényében tüntette elénk az akarat nyilvánításának elhatározó erejét, *szemben a nem-nyilvánított, belső akarattal;* a szerződésnek jogérvényes létrejöttét, valóságos consensus hiányában. A kérdés nagy és fontos; az új eszme áttöri a jogdogmatika átszármazott, a jogtudatba átment egyik legradicalisabb tételét. Nagyon termé-

szetes tehát, hogy a jogászat elsőrendű jelesei foglalkoznak vele; s minden oldalról való megvilágítása, elemei mindegyikének beltartalma szerinti széttagolása és vonatkozásai, a különféle és különbözőképen elhatárolt megoldásoknak — az író álláspontja szerinti változása és ezek indokai: felette tanulságos tárgyát képezik a tudomány mélyébe behatolni törekvő jogász foglalkozásának. Átalában — s egyes árnyalati különbségektől eltekintve azt lehet mondani: hogy a communis opinio a főkérdésre létrejöttnek tekinthető.

A közhitel, az emberek egymással való érintkezésének biztossága, az élet egyik legfőbb szükséggé vált forgalomnak lehetősége parancsolólag állítják az előtérbe a követelést, hogy azon egyén, a ki egy másikkal valamely jogügyletre vonatkozólag érintkezésbe lép: jogi érvénynyel bírónak fogadhassa el azt, a mit a közöttük fenforgó ügyletet illetőleg a másik fél, a komoly akaratnyilvánítás kétségtelen jeleivel ő vele közöl. Mi lenne a mi viszonyaink között a forgalomból, ha az ekként létrejött jogviszony később — semmisnek és értéktelennek lenne nyilvánítható csupán azért, mert azon fél, a ki azt megkötötte, midőn ez iránt beegyező akaratát kinyilatkoztatta, bensejének más által láthatatlan és ellenőrizhetetlen sejtjében — az adott nyilatkozatával ellenkező akaratot táplált. Ezen eshetőségek veszélyei elől nem zárkozhatott el a jogtudomány, s ezek felismeréséből származott az akarat nyilvánításának, mint a jogot létrehozó elemnek mindinkább általánossabbá váló elismerése.

De nem csupán a Reichsgericht büntető osztálya, hanem már régebben a polgári legfelsőbb biróságok is elfogadták ezen tant, és ennek következményeit. Egyet azok közül, melyek az új eszmét, az új szükséget elfogadják, s a melyik a legtüzetesebben formulázza az új fordulat jogi alapját: szabadjon szíves engedelmükkel felolvasnom. *A berlini legfelsőbb biróság* O. A. G.) 1873-ik évi október 30-án hozott polgárjogi itéletében a következő jogelveket állította fel és mondotta ki:

«Im Rechtsverkehr kann der *innere Wille* nur Bedeutung gewinnen durch die Zeichen mit denen er sich zu erkennen gibt, und es beruht alle Rechtsordnung gerade auf der Zuverlässigkeit der Zeichen, wodurch Menschen allein in leben-

dige Wechselwirkung treten können. *Daher kann die Nichtübereinstimmung des inneren Willens mit einer klaren und unzweideutigen Willenserklärung, nur dann störend auf das Zustandekommen eines Rechtsgeschäftes einwirken, wenn sie dem, mit welchem contrahird wird, erkennbar geworden ist.* Es würde auch jede Sicherheit des Verkehrs, und allen guten Glauben untergraben, wenn die zum Zweck der Eingehung eines Vertrages in bündigster Form abgegebene Willenserklärung, einfach mit dem Nachweis beseitigt werden könnte, dass sie nicht mit dem wirklichen Willen in Uebereinstimmung gestanden.»

Az itt kidomborított elméletet a nevezett legfelsőbb biróság — polgári ügyekben, több ízben alkalmazta; s a *Reichsgericht* büntető tanácsának fentebb közlött határozata is kétségtelenül ezen alapon és ezen előzmények forrásából származott.

Mindazonáltal, tisztelt értekezlet, nem mondanék valót, ha azt állítanám, hogy e kérdésben a teljes és végleges egyetértés a jogtudósok között el lenne értve s hogy az ellenvélemény capitulált volna.

Maga *Windscheid* is, a ki *Wille und Willenserklärung* czímű külön kiadásban megjelent, mély tudományú dolgozatában lényegesen közeledik az új kor felfogásához, s nevezetesen az esetben, ha a szerződő fél belső akarata ennek külső nyilvánításától a saját *lata culpája* miatt eltér: a szerződést fennállónak és hatályosnak elismeri; — ezen nagynevű író is — aggódva, és erős elzárkozások mellett, a többi írótól eltérő jogalapot keresve, s csak *is részben* fogadja el a jogfejlődés ez újabbkori követelményét. Csodálkozni lehet azonban azon, hogy a lángelméjű *Unger* az elvvel a maga egészében — egyetlen eset kivételével — a leghatározottabban ellenkező állást foglal el, és az ausztriai polg. törvénykönyvnek ide vonatkozó rendelkezéseit (871—877. §§.), melyeknek helyessége ép most jut a jogtudomány általános felismerésére, s különösen annak 875. és 876. §§-ait «*theoreticai szempontból oly kevéssé igazolhatóknak, mint törvényhozási szempontból nem helyeselhetőknek*» — nyilvánítja.

De bármint álljon is e kérdés átalánosságban, és felállítá-

sának vagy kiágazásainak egyes controversiái tekintetében, egy mindenesetre bizonyos és vitátlan, erre vonatkozólag úgy Unger és Windscheid valamint Kohler, Hölder és Thon is egyetértenek, és ez a kérdésnek épen azon kiágazása, mely minket ez alkalommal közvetlenül foglalkoztat, a melyre nézve tisztelt barátaim, Illés Károly és Tóth Gerő urak egymással ellenkező véleményt nyilvánítottak. *Ez az úgynevezett mentalis reservatio kérdése.*

A jogtudomány *mentalis reservatio*-nak nevezi, midőn valaki a vele jogügyletre lépni akarónak *tévedésbe ejtése czéljából* azt mondja akaratának, a mit nem akar. A mentalis reservatióról mondja Windscheid is: hogy jogilag hatálytalan; ebben benrejlik: hogy a mentalis reservatio mellett kötött szerződés tehát — az akarathiány folytán — nem semmis, hanem érvényes kötés. A jogi alapra vonatkozólag mindazonáltal, a melyből a mentalis reservatio hatálytalanságát származtatja, Windscheid eltér többi — egyébként vele azonos alapon állók véleményétől. A többiek között idézi *Kohler* megállapítását, a ki azt mondja:

«Die *Willenserklärung* ist Willensaction; es ist unmöglich, dass eine Willensaction zugleich sei, und nicht sei; dass der Wille zugleich agire und nicht agire, ist ebenso unmöglich als es ist, dass der Mörder einen Streich führt oder nicht führt.»

Vagyis, ha azt mondom: akarok, akkor cselekszem; a cselekedetet nem cselekedetté tenni nem lehet.

Erre mondja Windscheid, hogy: «semmi sem lehet helyesebb, mint ez; de a kérdés épen az, hogy a mentalis reservatio: az akarat cselekménye-e azon irányban, hogy létrehozza a nyilvánításban kifejezett jogi eredményeket. A mi a mentalis reservatióban kétségtelenül létrejön, ez az akarati cselekmény arra vonatkozólag, hogy új nyilatkozat (tehát nem az akarat kijelentése) jöjjön létre.»

Windscheid e szerint más alapot keres a mentalis reservatio hatálytalanságának igazolására, s ezen alapot következőleg formulázza:

«Der Grund, der Unwirksamkeit, der Mentalreservation liegt, also weder darin, dass das behauptete Nichtwollen un-

beweisbar, noch darin, das es unmöglich ist. Sondern er liegt darin, das die Mentalreservation eine Lüge enthält und Niemand sich zu seiner Vertheidigung darauf berufen darf, dass er gelogen habe.»

A szerződés nem semmis; a hazugság nem menti fel kötelezettsége alól a hazugot; a bűn, a csalás, a rászedés nem teszi kedvezőbbé annak helyzetét, a ki azt elkövette. Ez Windscheidnak kétségtelenül helyes jogi elven alapuló álláspontja. Ez egyébiránt *Zittelmannak* s ő szerinte a *communis opinionak* is az álláspontja, melynek eltérését a *Hölder*-féle fogalommeghatározásról ekképen fejezi ki:

«Diese Ansicht (Hölder) trifft juristisch mit der herrschenden Theorie überall zusammen, der einzige Unterschied zwischen beiden ist der, *dass die erstere die Unwirksamkeit der Mentalreservation durch ihr Prinzip umfasst, während wir dieselbe aus dem Eingreifen besonderer Grundsätze (die Grundsätze über turpitudo)* erklären.» A *turpitudo* lévén e szerint a jogi alap: ezen szó a jogtudomány műszavával általánosan jelöli meg azon eszmét, melyet Windscheid — a *«hazugságnak»* — mint a turpitudo egyik esetének felemlítésével kifejez.

Meg kell még különösen említenem, hogy a kérdés ezen ágára vonatkozólag *Unger* is a kiemelt álláspontot tartja helyesnek, s egyenesen kimondja: *«eine solche Mentalreservation hat juristisch gar keinen Effect»*.

Tehát a kérdést, a mint fel van állítva, általánosságban és elvileg eldöntöttnek tekinthetem. Hasztalan minden mesterkélés, hiába a fondorkodás, a ravaszság; ha valaki mentalis reservatióval élt, ha ezzel meg akarta csalni a vele szerződő felet — a megbízót: ez által ő nem nyer semmit. A szerződés létrejött és jogilag hatályos.

Igaza van tehát Tóth Gerő tisztelt tagtársunknak, a ki az érdemet illetőleg, így döntötte el a kérdést.

És itt befejezhetném hosszúra nyúlt előadásomat; de nem mulaszthatom el Önök nagybecsű figyelmét egy — a legújabb időben megjelent s a jogfejlődésre okvetlenül a leglényegesebb befolyás gyakorlására hivatott jogi alkotásra — a német Polgári Törvénykönyv tervezetére s ennek ezt az esetet elintéző rendelkezésére felhivni. A kérdéses intézkedés így szól:

«Ist der Urheber einer Willenserklärung, bei welcher der wirkliche Wille mit den erklärten Willen nicht übereinstimmt, des Mangels der Uebereinstimmung sich bewust, so ist die Willenserklärung gültig, sofern der Urheber den Mangel verhehlt hat. Die Willenserklärung ist jedoch nichtig, wenn der Empfänger derselben den Mangel gekannt hat.»

Magyarra fordítva így szól: Ha az akaratnyilvánításnál a valódi akarat nem egyez meg a kinyilatkoztatott akarattal, s a kinyilatkoztató az egyezés hiányát tudja, de azt eltitkolja: az akaratnyilvánítás érvényes; ha azonban az elfogadó azon hiányt tudja: az akaratnyilvánítás semmis.

Ime, tisztelt értekezlet, minden összevág annak igazolására, hogy az esetben, «midőn a csaló magát felhatalmazottul felajánlja, de ezt nem azért teszi, hogy valóban meghatalmazottja legyen a meghatalmazónak, s hogy a színleg elvállalt ügyletet keresztülvigye, hanem csak azért, hogy ezzel a megbízótól előleg vagy provisio czímén bizonyos pénzösszeget csaljon ki» — a mint az Illés barátom által felhozott eset szól;

valamint az esetben is, «ha a megbízó komolyan akarja a megbízást adni, a megbízott pedig úgy viseli magát, hogy magaviselete által a megbízóban azt a hitet gerjeszti fel, hogy a megbízást komolyan veszi» — a mint az esetet Tóth Gerő tagtársunk formulázta — minden összevág annak megerősítésére, hogy a ravaszság, a csalás ne érvényesülhessen és a jog — saját uralma alá hajlítsa a fondorlatot.

Egy lényeges állítást azonban nem mellőzhetek; erre — mely több tisztelt tagtársunk által felhozatott s mely az egész kriminalis judikatura területére kiterjedő voltánál fogva felette fontos — ki kell terjeszkednem.

A mint ezen — meglehetősen komplikált kérdéseket átfoglaló előadásom egész fonalán észlelni méltóztattak: az én argumentatióm mindenütt *a polgári jog* körében mozgott; az elveket a polgári jogban és a polgári jogtudományban kerestem és találtam; az elv viszonylatát, vonatkozásait, elhatárolását, a kontroversiákat a civisis jogtudomány szolgáltatta. Önök igen jól tudják, hogy e czélból hasztalanul fordultam volna a büntetőjoghoz, annak e kérdésre oly kevéssé van megoldása, mint azon sok *psychologiai* kérdésekre, melyek helyes

megállapításától mindazonáltal a büntető-törvény alkalmazása vagy helyes alkalmazása igen számos esetben feltételezve van.

És ezzel eljutottam Tóth Gerő barátomnak azon állításához, melyre vonatkozólag től lényegesen eltérek; ahhoz ugyanis: *hogy a Btk. 381. §-ának alkalmaztatása czéljából nem volna szükség a polgárjogi értelemben vett meghatalmazás!* Rátértem ezzel egyszersmind *Reichard* úr multkori állítására is.

Már beszédem kezdetén szerencsém volt említeni, hogy a meghatalmazás — jogügylet, szerződés. Az ausztriai polgári törvénykönyv, mely nálunk is sokáig volt hatályban, *a szerződésekről* szóló részben az 1002—1044. §§-ban rendelkezések *mandatumról és a negotiorum gestióról sine mandato.* Ha tehát meghatalmazási jogviszony fenforgásáról akarunk szólani, az első kérdés, melyre felelnünk kell tüzetesen, minden ingadozást és tétovázást kizáró határozottsággal az: *mit értünk a szerződés alatt?* Ugyan kérem tisztelt barátaimat: Honnan veszik ezen legelső és leglényegesebb — a jog keletkezése és fennállása szempontjából döntő súlyú kérdésre a feleletet? A büntetőjogból? Azt hiába hánynák fel, e kérdésre ott nem kapnak választ? A közjogból? A közjog, valamint a nemzetközi jog is operál ugyan a szerződések fogalmával: de az mégsem jutott eszébe egy törvényhozónak vagy közjogásznak sem, hogy a szerződéseknek fogalmát a közjogban állapítsa meg. Vannak a közjognak az ő területét érintő szerződésekre vonatkozólag külön — és nagyon lényeges elvei — különösen nagyon gyökeres megszorításai, de a szerződésnek külön fogalmát a közjog nem ismeri. Ha tehát a büntetőjogban és a büntető-törvénykezésben nem fogadnók el a szerződés azon fogalmát, s azon rendelkezéseit, melyek ezen institutumra vonatkozólag a magánjogban meg vannak állapítva: ezzel talajából, a hol évszázadokon át meggyökeresedett, a hol a tudomány által szakadatlanul ápolva az élet szükségei szerint fejlődött, és mai bámulatosan nagyszerű — s a mint épen láttuk, a legfinomabb eszmeszálakat is felkereső teljességét nyerte — ezen természetes területéből kiszakíttatnék a kétségtelenül magánjogi intézmény, és nem lévén átültetve, de nem is lévén átültethető a büntetőjog talajába, mint katáng-kóró az egyéni

felfogás felkavart áramlata szerint minden elv, — minden szabály nélkül ide s tova hajtatnék.

Mi lenne e kiszakítás, e hányatás következménye? Okvetlenül az, hogy objectiv jognak állapíttatnék meg az, a mi nem a joggal, hanem a megállapítónak subjectiv felfogásával megegyez. De hogyha netán akadna valaki, a ki a jogtalanság ily alakú betörésétől nem riadna vissza, annak elméje elé állítom az érem másik oldalát, mely azt mutatja: hogy a jogszabályok fékétől magát feloldó egyéni felfogás, a gyakorlatban jogtalansággá minősíti az objectiv jogot.

Tisztelt barátaim, a kik e vitában a civilis jogkérdésnek a büntetőjoghoz való viszonyát velem ellenkező irányban határozták meg: bizonyára távol állanak azon czéltól, hogy elveket készítsenek és maximákat állítsanak fel, melyek a most jelzett eszmék visszatértének — vagy ha újabban mutatkoznának — pusztításuk és továbbterjedésük látszólagos igazolására szolgálhatnának.

A jog más disciplináinak a büntetőjoghoz való viszonyára vonatkozólag nyilatkozik Binding teljes tüzetességgel nagy munkája I. köt. 467. lapján. A mit itt mond, az meggyőző és igaz, ezt tartottuk eddig, és nincs okunk ettől jövőre is eltérni. Binding tanítása a következő:

«Der Rechtsatz als Theil ist aus dem Ganzen, das Recht als Mittel ist aus seinem Zweck zu erläutern. Das Moment des Zusammenhangs mit anderen Rechtssätzen ist ganz besonders bei Auslegung der Sätze *eines accessorischen Rechtsteils, wie das Strafrecht ihn darstellt, beachtlich.* Wir können die Sätze über die Vermögensverbrechen nicht verstehen ohne Zuhilfenahme des Privatrechts, die über Fälschungsverbrechen nicht ohne tiefes Eingehen in den Prozess, die über Staatsverbrechen nicht ohne Zuziehung des Staatsrechts.»

És igaza van. Az egyes jogfogalmak, az egyes jogintézmények nem ismételhetők s nem állapíthatók meg külön-külön mindenik jogi disciplinában, illetőleg a jogmateriának külön törvénykönyvekre felosztott mindenik elkülönített ágazatában. Az egyik törvénykönyv a másik alapján készül; az egyik a másiknak tárgyát képező fogalmat ott, a hová tartozik, meghatározottnak, — tehát már ismertnek tételezi fel, s ezt alapul

véve, dolgozik tovább. Innen kiindulva fejleszti az ő külön feladatát, külön tárgyát képező rendszert.

A hol az illető törvény — az ő külön szükségei szerint nem látja elfogadhatónak az eszmét úgy, a mint az a jogélet másik ágazatát átfoglaló törvénykönyvben meg van állapítva: ott vagy külön rendelkezéssel, vagy más szó használatával, esetleg egy raggal, egy fordulattal felismerésre hozza ezt. Ez esetben igenis változik az értelem; de a nélkül nem. Ezt fejezi ki Binding idézett szavaiban; így tanítja azt a jogi hermeneutika is.

A mint kimutattam, hogy a meghatalmazásra vonatkozólag feltaláljuk az igazságnak és a jogérzetnek megfelelő szabályt a polgári jogban, s hogy e czélra nincs okunk más területekre, vagy az önkényes construálás felszabadítására átcsapnunk: úgy hiszem, hogy könnyen sikerülne a Vargha biró úr által felhozott példákra vonatkozólag is kimutatnom, hogy azok a megfelelő törvény alapján, annak interpretatiója mellett a valódi jognak és a jog által irányzott igazságérzetnek megfelelően oldhatók meg. Igaza van Vargha úrnak, midőn állítja, hogy akarat nélkül nincs bűntett; a mi azt jelenti, hogy a tudomány és a felvilágosodás elvette a buta ténytől, az egyszerű physikai hatástól a «cselekmény» minőségét, és első sorban az akaratot tette a bűntett alkotó elemévé. És áll az is, hogy a belátás és akarat intenzivitása szerint fokozódik a bűntett vagy a bűnösség súlya is. De más részről nem szabad elfelednünk, hogy a bűntettnek, s mindenik bűntettnek van materialis tartalma is, és hogy a büntetendő cselekmény teljes tényálladéka nem létében, tehát a törvényben követelt physikai külhatás nélkül, bűntett egyáltalán nem jöhet létre. Hiába van meg az akarat, ha a tényálladékból hiányzik habár a legpiczinyebb rész: bűntettről nem beszélhetünk.

A fenforgó esetre vonatkozólag a kriminalistika ezen sarktétele egyáltalán nem jöhet — legalább most még nem jöhet szóba. A kérdés itt az volt: a meghatalmazott szinlelt akaratot: tehát nem volt meg valóban a kijelentésének megfelelő akarata. Létre jött-e érvényes meghatalmazás? Meghatalmazott-e a szinlelő egyén? Ez volt a kérdés. Mi megtaláltuk a megoldást — a büntetőjogra áttérés nélkül.

És tisztelt értekezlet, ezzel befejeztem a kérdésnek a meg-

hatalmazás létrejöttére vonatkozó discussióját. Több érvem nincs. De szabadjon koczkáztatnom azon nézetet, hogy a kérdésnek ezen oldalát vitán kivül helyezettnek, elintézettnek tartom. (Ugy van!)

Áttérek most — és itt már rövidebb leszek — a másik kérdésre, *hogy a Btk. 381. §-ának 2. pontja alá esik-e a csalás, ha azt az ott megjelölt személyek nem megbizójuk, felhatalmazójuk, hanem harmadik személyek ellen követik el?*

Én a szakasz két pontjának egybevetéséből azon eredményre jövök: hogy úgy a megbizó és a megbizott közti viszonyban, valamint harmadik személyek irányában elkövetett csalás esetében a 381. §. 2. pontja kivétel nélkül alkalmazandó.

A 381. §. 1. pontja azt mondja: «ha a csaló annak elkövetése végett közhivatalnoki jelleget szinlel».

Ha a szakasz úgy értelmeztetnék, hogy az ebben megjelölt személyek csak az esetben jutnak ennek rendelkezése alá, ha megbizójuk ellen követnek el csalást; akkor az 1. pont soha sem jöhetne alkalmazásba; e pontnak semmi gyakorlati értelme nem volna.

Hogyan csalhatja meg valaki azon hatóságot, a melynek megbizását szinleli, ezen — hatósági közeg vagy megbizotti minőségében? Hisz a mint ezt teszi, a mint e szinlelt minőségét az őtet soha meg nem bizott hatóság előtt érvényesíteni megkisérli: azonnal elfogják, mert hisz a hatóság tudja, hogy ő nem szolgabiró, nem hatósági közeg. Tehát, azon hatósággal szemben, a melynek megbizását a csaló szinleli: e szakasz nem találhatja alkalmazását. De igenis, a közhivatalnok elkövethet csalást, közhivatalnoki jellegének felhasználásával a publicummal szemben, és ezen eset sokkal sulyosabb, mint a közönséges csalás; mert a közönség a hatósági tagnak, állásánál fogva nagyobb hitelt ád; a közhivatalnoki minőségben megjelenő embert azon qualificatióval felruházottnak tartja, a mely őtet a közbizalomra érdemessé teszi; szóval a veszélyesség a hatósági minőség szinlelése esetében sokkal nagyobb. Kétségtelen tehát, hogy a fokozott veszély szempontjából, mely éltető eleme és alapja ezen szakasznak, az 1. pont ez intézkedésére szükség volt.

A veszély képezi létokát a szakasz 2. pontjában meghatározott eseteknek is. Ismét ott vagyunk, a mit gyakran szoktam

mondani. Úgy önmagunkból mintegy az újjunkból kirázni az itéletet, nagy dolgokat csak úgy futtában, egy ötlettel eldönteni annyit jelent, mint csak erdőt látni, de a fákat nem. Ezzel nem megyünk semmire. Midőn a biró — a jogász egy kérdés felett dönt: nem szabad és nem is lehet, hogy azt csupán egy sarokból, egy zugból tekintse; nem lehet, hogy a törvénynek csupán egy vagy egynehány szakasza, vagy egy fejezete, de nem is hogy csupán egy törvénykönyv lebegjen szemei előtt, és határozza el itéletét. A jogélet központjába kell helyeznie magát, és a jogrendszer egész foglalatjából kell merítenie megállapítását.

Az idézett szakasz 2. pontja: a tudományban úgynevezett «*vegyes törvények*» csoportjába tartozik. Több külön kategoriáju személy cselekménye egyenlőnek vétetik, és egy büntetési sanctio alá helyeztetik. De azért ezen személyek mindegyikének cselekvősége, nem egy és ugyanaz; nem azon módon jár el például az ügyvéd, mint az ügyvivő, midőn az egyik vagy másik e szakasz alá eső cselekményt foganatosít; sőt bűnösségük átlagos sulya sem egyenlő. Joggal lehet kérdezni: hogy miért foglal a törvény ily külömböző és sulyosság tekintetében is egymástól eltérő cselekvőségeket, egy rendelkezés, egy sanctio alá? No de ez itt nem kérdés, s így csakis általánosságban mondom, hogy ennek benső indoka nincs. Ezen tünettel találkozunk egyébiránt a Btk. számos helyein, például a X. fejezetben, a hol a legkülönbözőbb minőségű, állású, képzettségű személyek azon minőségüknél fogva, hogy közhivatalt viselnek és ezzel visszaélve követik el a meghatározott cselekmények valamelyikét: egy büntetési sanctio alá helyeztetnek. Ugyanez áll a XLII. fejezetben meghatározott legtöbb büntetendő cselekményre vonatkozólag is. Ezen vegyítés oka csakis œconomiai, de valamennyi Btk.-ben előfordul.

Már most ha az kérdeztetik — s ezen észrevételt hallottam — miből állhat az ügyvéd cselekvősége, hogy az ügyvédi hivatása körében harmadik személyek ellen csalást követhessen el, s a 381. §. 2. pontja alá essék? Feleletem a következő: Ha például *Tordasi János* elmegy a tőkepénzes *Üregi Péter*-hez és ettől tizezer frtnyi kölcsönt kér, azt állítván, hogy neki nagybátyja után egy minden kétségen kívüli öröklési ügye van, melynek érvényesítése *Zagyvagyi* ügyvéd kezeiben van, a mely örö-

kösödés értéke sokkal tulhaladja a kölcsönkért összeget, és rövid idő mulva értékesítve is lesz, a miből azután a kölcsönt visszafizetendi; és ha *Üregi* ennek következtében elmenvén a nevezett ügyvédhez, ez utóbbi okiratokat és aktákat mutat fel, hogy Tordasi állításának valóságáról, az öröklés kétségtelen voltáról, az öröklött érték nagyságáról, valamint Tordasinak ahhoz való kétségtelen jogáról a kérdezőt meggyőzze, és ha ezek után Üregi, az ügyvéd állítása és cselekedetei következtében magát meggyőződve tartaná annak valóságáról a mit neki Tordasi mondott, a tizezer frtnyi kölcsönt annak megadta, később azonban kisült, hogy az egész szövény az ügyvéd és Tordasi között kiforralt koholmány volt Üreginek megcsalására: ugyan kérdem, nem ügyvédi minőségének felhasználásával követte el ez esetben Zagyvagyi a csalást? Nem-e az állam által reá ruházott bizalmi állással visszaélve, tehát az állam által nyujtott garantiának közveszélyű kijátszásával csalta-e meg a benne bizott Üregit, vagyis egy harmadik személyt? És kérdem: nem helyes-e, nem igazolt-e, hogy a bizalmat igénylő állásával oly rutul visszaélő ember, a 381. §. sulyosabb rendelkezése szerint sujtassék? Ime tehát az eset, melyben az ügyvéd is — harmadik személyek ellen elkövethet csalást, és e miatt az idézett szakasz alá eshetik.

Hallottam az ellenvetést: hogy honnan lehet megállapítani: Ki a megbizott? Ki az ügyvivő? Uraim, mindez ténykörülmény; az anyagi törvény egészen független attól: hogy a törvényben meghatározott tényálladék valamelyik eleme, a concret esetben be van-e bizonyítva vagy nincs. Ha nincs bebizonyítva: ebből nem következik, hogy a kereskedelmi ügyvivő a közönség félrevezetésével elkövetett — esetleg nagy kiterjedésű csalásai miatt nem joggal esik a 381. §. alá; ez esetben mint önök is jól tudják, csak az áll, hogy az ezen törvény alá eső csalások nem lévén a vádlott ellen bebizonyítva, az — a be nem bizonyított vádak alapján nem is itélhető el.

Egyébiránt a polgári jog, a kereskedelmi törvénykönyv részletesen rendelkezvén a megbizottakról, meghatalmazottakról, s azok külön-külön kategoriájáról: azon ténybeli körülmények iránt, melyeknek a kérdéses szakasz alkalmazhatása céljából fen kell forogniok, és be kell bizonyíttatniok, kétség alig foroghat fen. Mindaz, a mi a tényálladékhoz tartozik: elenged-

hetetlen feltétele a bizonyításnak. Ténykörülmény az: hogy megbizott, ügynök, comis voyageur, vagy ügyvivő volt. Mi ennek feltétele? Ezt megmondja a polgári törvény, vagy a kereskedelmi jog. De hogy az esetben, ha ezen alapon a Btk. 381. §-ának alkalmazása indítványoztatik, e ténykörülmény mint tényálladéki mozzanat bizonyítandó, ez kérdés tárgya nem lehet. De a mint én, hosszú birói gyakorlatom alapján, és számos esetben hozott itéletek következtében, határozottan mondhatom: e kérdésre vonatkozólag nehézség felmerülésére nem emlékszem.

Ki ellen kell elkövetni a csalást, hogy a csaló a 381. §. alá essék? erre vonatkozólag — semmiféle külön rendelkezést nem tartalmaz a törvény; rendelkezése tehát általános; e tekintetben minden korlátozás, minden megszorítás, minden megkülönböztetés nélkül. Áll ennélfogva a szabály: «*Lege non distingvente nec nostrum est distingvere*». Ha a megbizott, e minőségében megcsalta megbizóját; vagy ha megcsalt harmadik személyeket: mindkét esetben a 381. §. 2. pontja alá esik. Így szól a törvény.

És ezzel végeztem a vita tárgyát képező kérdés ezen utolsó részével is. De most engedtessék meg nekem mint egyletünk *seniorának* egy rövid reflexio.

E két napi tárgyalás mutatja, hogy önök aggódó gondja mily buzgalommal, mily fáradalmas odaadással, mily mély és alapos behatolással a legmesszebb fekvő részletekbe, tárgyalnak egy — *akademiailag* felvetett kérdést, jól tudva: hogy a sugár, mely önök tudásából a kérdésre terjed, csak közvetve hathat az életre, sőt hogy az — bizonyos szirteknek akadályain egyelőre meg is törhetik. De mint a példa mutatja, ez nem lohasztja le, sőt a legkevésbbé sem befolyásolja önöknek a kriminalis jogtudomány átértett — rendkivüli fontossága iránti lelkesedését. A jövő meg fogja köszönni önöknek — a legszerencsétlenebb viszonyok között is fentartott e nemes buzgalmát e kitartó, lankadatlan ügyszeretetét.

Az önök nemes példáján nyer megtestesülést — a nagy *Carrara* fenséges idézete:

«*Erudimini qui judicatis terram.*»

A mit én ekkép vélek magyarul értelmezendőnek:

Tanuljatok ti birák, mielőtt embertársaitok fölött itélni mertek!

(Hosszasan tartó lelkes éljenzes és taps. — Az értekezleti elnök, Kelemen Mór curiai biró, meleg szavakban köszönte meg az egylet elnökének, hogy a vitában való részvételével egy vitás kérdést nem-vitássá tett.)

A Magyar Jogászegylet alapszabályai.

1. §. A Magyar Jogászegylet czélja a jogtudomány müvelése és a hazai jogélet fejlesztése.

Székhelye Budapest.

2. §. Czélja elérésére szolgálnak különösen:

1. előadások és vitatkozások;
2. a jogirodalom, az igazságszolgáltatás és a jogi törvényhozás fontosabb mozzanatainak kritikai vagy ismertető méltatása;
3. pályadijak kitüzése tudományos és az igazságügyi törvényhozás körébe vágó munkálatokra;
4. évkönyv és időszaki közlöny kiadása;
5. jogtudományi könyvkiadó vállalat létesitése.

3. §. Az egyletnek alapitó, rendes, levelező és tiszteletbeli tagjai vannak.

4. §. A rendes, alapitó és levelező tagok a jogi szakemberek közül a teljes-ülésen választatnak bármelyik tagnak indokolás nélküli inditványára, vita nélkül, titkos szavazás utján.

A rendes és levelező tagok belépése egy évi időszakra történik; a tagok névsorába való beiratkozás hallgatag megujitottnak tekintetik mindaddig, mig az illető tag nem tudatja kilépését az igazgató választmánynyal.

Budapesti lakos csak rendes tag lehet.

5. §. Tiszteletbeli tagokká választathatnak, a kik a jogtudomány, a törvényhozás, az igazságszolgáltatás, vagy az egylet érdekei körül különös érdemeket szereztek.

A tiszteletbeli tagok választása a közgyülésen az igazgató-választmány inditványa folytán, vita nélkül, titkos szavazás utján történik.

6. §. A rendes, alapitó, levelező és tiszteletbeli tagokat egyenlő jogok illetik.

7. §. A rendes tagok évi tagsági dija 5 frt; a levelező tagoké 3 frt.

A mely tag egyszer-mindenkorra 200 frt alapitványi tőkét ajándékoz az egyletnek, alapitó taggá lesz.

A tiszteletbeli tagok mint ilyenek tagsági dijat nem fizetnek.

8. §. Az egylet igazgató-választmányát képezik: az elnök, két alelnök, három titkár, könyvtárnok, pénztárnok, ügyész és 36 választmányi tag.

A közgyülés hat választmányi tag állását betöltetlenül hagyhatja.

9. §. Az igazgató-választmány vezeti az egylet összes ügyeit és végrehajtja a hozott határozatokat.

Az igazgató-választmány határozatképességéhez szükséges, hogy az elnök vagy az alelnök s az elnöklőn kivül még négy igazgató-választmányi tag jelen legyen.

10. §. Az egyletet kifelé az elnök képviseli.

11. §. Az egylet lehetőleg hetenkint egyszer teljes-ülést tart. A nyári hónapokban teljes-ülések rendszerint nem tartatnak.

12. §. A tárgyalásokra bármely tag vendéget vezethet be.

13. §. Az évi rendes közgyülés deczember hóban tartatik.

Az igazgató-választmány határozata, vagy tiz tag kivánsága folytán rendkivüli közgyülés hivandó össze.

14. §. A közgyülés tárgyai:

1. az igazgató-választmány évi jelentése;
2. a számvizsgálók jelentése a lefolyt egyleti év számadásairól és az egylet vagyonáról;
3. három számvizsgáló választása a legközelebbi rendes közgyülés elé terjesztendő számadások megvizsgálása végett;
4. a legközelebbi év költségvetésének megállapitása;
5. az igazgató-választmány választása;
6. a tagsági dij megállapitása;
7. a tiszteletbeli tagok választása;
8. az alapszabályok módositása;
9. az egylet feloszlatása és az egylet vagyona feletti rendelkezés;
10. az egyletet érdeklő egyéb inditványok tárgyalása.

15. §. A rendes közgyülés elé hozandó minden önálló inditvány legalább 8 nappal a közgyülés előtt benyujtandó az elnöknek.

16. §. Az egylet minden üléséről jegyzőkönyv vétetik fel.

17. §. A közgyülés, valamint minden egyéb ülés határozatai is viszonylagos szótöbbséggel hozatnak; az elnök rendszerint nem szavaz. Ha a szavazatok egyenlően oszlanak meg, az elnök szavazata dönt.

A választások a jelenlevők absolut többsége folytán válnak érvényesekké.

18. §. Az alapszabályok módositása, az egylet feloszlatása és a vagyon hovaforditása iránt csak oly közgyülés határozhat, melyen a tagoknak legalább fele jelen van; határozat hozatalához a jelenlevőknek legalább két harmad többsége kivántatik.

Ha az alapszabályok módositása, az egylet feloszlatása és a vagyon hovaforditása céljából összehivott közgyülésen a tagok nem jelennek meg határozatképes számban, ujabb közgyülés tartandó, mely tekintet nélkül a jelenlevők számára, kétharmad szótöbbségével határoz.

Ezen közgyülés feltétlen határozatképessége a meghivókban kiteendő.
